

Григорій ПЕРЕПЕЛИЦЯ,
доктор політичних наук,
професор кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
директор Інституту зовнішньополітичних досліджень

ФОРМУЛА МИРУ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО ДО І ПІСЛЯ ВІЛЬНЮСЬКОГО САМІТУ НАТО

Анотація. Формула миру, яку висунув Володимир Зеленський на саміті G20, стала відповіддю на виклики, зумовлені російсько-українською війною та, як наслідок, руйнацією чинного світового порядку. Вона здобула великий резонанс і серед дипломатичних кіл, і серед усього міжнародного середовища, оскільки стара система регіональної та глобальної безпеки була зруйнована й світ зіткнувся з проблемою пошуку контурів її нової архітектури. Формула спрямована на виконання одночасно цілого комплексу різномасштабних і різновекторних стратегічних завдань: невідкладних і перспективних, регіональних і глобальних. Пріоритетність цих завдань залежить як від перебігу російсько-української війни, так і від викликів та загроз, що виникли на глобальному рівні міжнародної безпеки.

Ключові слова: Формула миру, гарантії безпеки, НАТО, регіональна безпека.

Творення Формули миру на початковому етапі було зумовлено загрозою капітуляції України зі стартом повномасштабної воєнної агресії росії у форматі бліцкригу, коли постав реальний ризик захоплення російськими військами Києва й повалення чинної влади на чолі з Володимиром Зеленським.

Отже, першу причину появи цього документа можна сформулювати так: Формула миру як альтернатива капітуляції. Звісно, що капітуляції не можна було допустити, але країна до оборони готова не була. Тому єдиною альтернативою могла стати певна угода про мир чи перемир'я, яка б дала час мобілізувати ресурси й зупинити російські війська, що штурмували Київ та інші міста України. Тож Офіс Президента ініціював переговори з російською стороною про підписання мирної угоди і завершення російсько-української війни.

Формула миру як альтернатива капітуляції

Перший раунд переговорів відбувся 28 лютого 2022 року на білоруському кордоні, без попередніх умов. Сторони вислухали позиції одна одної, визначили низку пріоритетних тем, за якими можна було досягти предметних рішень, і вирушили у відповідні столиці для консультацій. Друга зустріч відбулася вже 3 березня в Біловезькій пущі. Головних питань на порядку денному переговорів було, по суті, два: припинення обстрілів цивільної інфраструктури і повернення до правил і звичаїв ведення війни [1]. Але нічого з обіцяного Москва не збиралася виконувати. З огляду на неможливість задіяти принцип колективної оборони НАТО чи, тим паче, гарантії Будапештського меморандуму, група Єрмака в Офісі Президента вирішила розробити та реалізувати модель мирної угоди з росією, яку би підкріплювали значно сильніші гарантії безпеки України – сильніші навіть за членство в НАТО. Гарантами мали стати найпотужніші армії світу: США, Великої Британії, Туреччини, Франції, Німеччини, Канади, Ізраїлю, Польщі тощо. Ці ж гарантії мали допомогти Україні вступити до Європейського Союзу [2].

Звісно, що без відповідних зобов'язань росії така модель не могла гарантувати ні безпеку України, ні завершення самої війни. Тож для розв'язання цих ключових питань українська делегація запропонувала росії мирний договір, який складався з 15 пунктів, згідно з якими рф мала погодитися на припинення вогню та виведення військ з окупованих територій України за межі, на яких вони перебували до моменту вторгнення 24 лютого 2022 року. Ішлося про «південні райони вздовж Азовського і Чорного морів, а також території на сході й півночі від Києва». Окрім цих вимог, українська сторона внесла для кремля такі компромісні пункти: Україна відмовляється від планів вступу до НАТО й оголошує про свій нейтральний статус; зобов'язується не розміщувати іноземні військові бази й озброєння в обмін на захист союзників, якими можуть бути США, Велика Британія та інші; Україна має погодитись на обмеження власних озброєнь.

Окремим пунктом російській стороні запропонували, що протягом 15 років, доки тривають двосторонні переговори щодо статусу Криму та Севастополя, Україна та росія не використовуватимуть військові чи збройні сили для розв'язання питання Криму [3]. У відповідь путін заявив, що така пропозиція стає на заваді врегулюванню повномасштабної війни. Тому, «військова операція триватиме до її повного завершення та виконання тих завдань, які були поставлені на її початку». Крім цього, президент росії повторив пропагандистську тезу про те, що рф нібито веде на території України повномасштабну війну проти США [4].

Позиція західних партнерів і провідних геополітичних гравців щодо підписання мирної угоди між Україною та росією також була неоднозначна,

оскільки в поглядах на процес встановлення миру і припинення війни вони керувалися насамперед власними інтересами. Ці неуніфіковані позиції міжнародних акторів, інтереси яких зачіпала російсько-українська війна, та втягування їх у процес припинення цієї війни, спричинили необхідність сформулювати комплекс безпекових проблем, що виходили далеко за межі досягнення миру на двосторонній основі між Україною і росією.

Стало зрозуміло, що вплив російсько-української війни має глобальний вимір, який полягає в руйнації чинного світового порядку, що згенерувало глобальні загрози для людства, як-от: застосування ядерної зброї, продовольчі та екологічні загрози, загрози ядерній безпеці та інші. Усвідомлення таких спільних загроз мало би об'єднати провідні країни світу з метою не тільки встановити мир на рівні двосторонніх українсько-російських відносин, допомігши Україні відновити її державний суверенітет і територіальну цілісність, а й повернути мир у міжнародне середовище. Так виникла ідея поєднати всі ці питання у Формулі миру В. Зеленського, яку той представив 15 листопада 2022 року на саміті G20 на острові Балі в Індонезії.

Вагомим аргументом для такого рішення стало звільнення Силами оборони України міста Херсон та правобережної частини Херсонської області. З преамбули виступу Президента В. Зеленського можна висувати, що першочерговою метою Формули миру є «вберегти тисячі життів і світ від дестабілізації». На саміті в Індонезії ми побачили ще одне прочитання цього документа: Формула миру як умова для переговорів із росією щодо завершення війни.

Формула миру як умова для переговорів з росією щодо завершення війни

Формула складається з десяти пунктів, розташованих у порядку важливості для глобальної безпеки, створення умов для завершення війни і встановлення справедливого миру. П'ять перших пунктів акцентують увагу на викликах глобальній безпеці, спричинених широкомасштабною агресією росії проти України. Першу позицію посідає проблема радіаційної безпеки, яку породив ядерний тероризм – один із засобів ведення війни, яким послуговується рф. Сюди можна зарахувати стратегію ядерного залякування, яку росія застосовує до Заходу та України, погрожуючи вдаватися до певних дій, якщо НАТО насмілиться задіяти статтю 5 Вашингтонського договору для оборони країн-членів, розміщених на східно-му фланзі Північноатлантичного альянсу, або ж зважиться на надання воєнних озброєнь Україні в обсягах, необхідних для її оборони. Другий аспект російського ядерного тероризму пов'язаний із захопленням Чорнобильської та Запорізької АЕС і потенційним перетворенням їх у радіаційну бомбу шляхом підриву або руйнування ядерних реакторів в інший доступний росіянам спосіб.

Другий виклик глобальній безпеці – продовольчий. Його спричинила блокада транспортних комунікацій та портів України в Чорному морі, яку чинить російський флот. Право на їжу – це фундаментальне право людини, проте від дефіциту їжі страждають мільйони людей у світі. Для усунення цієї проблеми необхідно звільнити українські порти від морської блокади РФ.

Третій виклик пов'язаний з енергетичною сферою. За 2022 рік, коли росія ракетними ударами по енергетичній інфраструктурі України намагалася холодом і темрявою зламати волю українського суспільства до перемоги, було зруйновано понад 40% української енергосистеми. Проте вона вистояла: її відновили українські енергетики з допомогою наших західних партнерів. Супутня мета такого енергетичного терору – не дати експортувати українську енергетику сусіднім країнам. Вихід із цієї ситуації вбачають у збільшенні постачання систем ППО і ПРО Україні, а також у примусовому обмеженні експортних цін на російські енергоносії.

Четвертий крок реалізації Формули миру спрямований на захист гуманітарного права й відновлення його дії та полягає у звільненні всіх полонених і поверненні депортованих, які піддаються в росії жорстким тортурам та знущанням. П'ятий крок спрямований на відновлення сили міжнародного права, на яке так розраховувала українська влада задля захисту державного суверенітету, територіальної цілісності України та відновлення зруйнованого російською війною світового порядку. Росія має відповісти за свій міжнародний злочин і дотримуватися Статуту ООН відповідно до резолюції Генеральної асамблеї ООН та іншого масиву договірно-правових документів щодо відновлення територіальної цілісності України.

До цієї частини Формули миру варто також долучити негайний захист природи, який має глобальне значення та є однією з найактуальніших проблем міжнародної безпеки. Росія ж влаштовує на українській території екоцид – це є одним із її засобів ведення війни проти України. Наочним прикладом стало те, що російські війська підірвали дамбу Каховської гідроелектростанції на Дніпрі. Росія знищує рослинний і тваринний світ. Сотні тисяч гектарів закидано мінами і снарядами, мільйони гектарів лісу спалено внаслідок обстрілів, десятки вугільних шахт затоплено, а тисячі гектарів ґрунту забруднено шкідливими речовинами. Тому, представляючи Формулу миру на саміті G20, В. Зеленський зазначив: «Маємо знайти і спільні відповіді на всі екологічні загрози, створені війною. Без цього не буде повернення до нормального, стабільного життя, і відлуння війни ще довго зберігатиметься – у вибухах мін, які забиратимуть життя дітей і дорослих, у забрудненні води, ґрунтів та атмосфери» [5].

Друга частина Формули миру сконцентрована на проблемі завершення російсько-української війни та подолання її руйнівних наслідків. Адже

цілком зрозуміло, що категорію «мир» трактують як відсутність війни. Встановлення миру є наслідком завершення війни. Проте в цьому випадку така логіка дещо порушена. Зокрема, Китай обстоює концепцію встановлення миру в процесі ведення війни – це висвітлено в мирному плані Сі Цзіньпіна. Щодо логіки Формули миру В. Зеленського, то вона передбачає, що мир можна встановити, «припинивши стріляти і вивівши російські війська з території України», і цей акт може означати встановлення миру, наслідком якого стане завершення війни. Проте, хоча категорії війни і миру тісно пов'язані між собою, все ж таки ця взаємозалежність не є абсолютною. Мир може настати, але війна не буде завершена як юридичний акт. І навпаки: війна може завершитися, а мир так і не настане. Такі явища називають холодним миром чи холодною війною. Іншим прикладом є гібридний мир і гібридна війна, коли стирається межа між кінцем миру і початком війни.

Миру також можна досягти в процесі ескалації війни, шляхом проведення операцій «примусу до миру», які реалізує певна третя сторона. Саме на цьому побудована позиція США та деяких західних партнерів щодо встановлення миру в російсько-українській війні. Вона полягає в тому, щоб змусити Росію припинити війну, а досягнути такої мети вирішено шляхом надання озброєнь Силам оборони України, щоб ті здобули перевагу над російськими військами на полі бою та цим змусили путіна сісти за стіл переговорів і підписати мирну угоду на американських умовах. Але в такий спосіб реальніше досягти перемир'я, а не стабільного миру.

Досягнення ж стабільного миру базується на консенсусі інтересів. Це означає, що кожна зі сторін вкладає таке уявлення про мир між Україною та росією, Заходом та росією, яке відповідає їхнім інтересам. США прагнуть досягнення такого миру з Україною і рф, який дасть змогу уникнути застосування ядерної зброї та втягнення НАТО у війну. Тому для США буде цілком прийнятний мир, досягнутий завдяки територіальним поступкам України. Проте непринятною для США є тривала війна та форма завершення конфлікту, в якій не буде враховано американських інтересів. «Територіальний контроль, хоча він надзвичайно важливий для України, не є найважливішим виміром майбутнього війни для Сполучених Штатів. Ми доходимо висновку, що, окрім запобігання можливій ескалації війни між росією та НАТО чи використанню з боку росії ядерної зброї, уникнення тривалої війни є вищим пріоритетом для Сполучених Штатів, ніж сприяння збільшенню територіальному контролю України» [6].

США розглядали встановлення миру між Україною та росією як глобальну альтернативу можливій війні з Китаєм. У цьому плані Вашингтон сприймав росію як свого партнера у справі стримування Китаю. Тому, згідно із цими намірами, Україна має вижити, а росія не має програти цю

війну. Розуміючи незіставне співвідношення сил між росією і Україною, Вашингтон у своїй допомозі розраховував на сприяння партизанській війні в Україні, а не на її рішучу перемогу. У такий спосіб США влаштували б росії в Україні другий Афганістан: так можна було б послабити кремль, зробивши його поступливішим, а також отримати реванш за програму війну в Афганістані. Принаймні такі міркування у Вашингтона могли бути в перший період російсько-української війни. Завдання США – послабити росію, надавши Україні певну кількість озброєнь, щоб вести переговори з позиції сили. Послаблення росії мало змусити її поступитися своїми інтересами та завершити війну з Україною на умовах США. Водночас мали бути враховані інтереси не тільки України, а й рф, як-от зняття санкцій чи перспектива залишити Крим росії або ж обміняти Крим на Донбас.

Схожу відповідь В. Зеленський отримав і від НАТО. Генсек НАТО Єнс Столтенберг понад усе був занепокоєний тим, щоб російська воєнна агресія «не вийшла за межі кордонів України» [7]. Очевидно, що таке побоювання Альянсу та намір за будь-яку ціну уникати конфлікту з росією не в останню чергу зумовлені неготовністю НАТО до оборони свого східного флангу, який між тим захищає Україна, відтягнувши на себе чималу частку російських збройних сил, що їх рф могла би застосовувати у війні проти НАТО.

Міркування про пріоритет дипломатії в урегулюванні російсько-української війни задля її якнайшвидшого завершення пізніше стали висловлювати і країни старої Європи (Німеччина, Франція, Італія), стурбовані збереженням обличчя путіна. Вони також домовилися не надавати Україні літаків. Мовляв, якщо Україні буде нічим воювати, вона швидше погодиться на перемир'я, пристане на вимоги путіна, і це дасть змогу швидше завершити війну та повернутися до партнерських відносин із росією. Очевидно, Захід досі бачив можливість співіснування з нею. Із цією метою тодішній Прем'єр-міністр Італії Маріо Драгі, Президент Франції Емманюель Макрон та Канцлер ФРН Олаф Шольц на початку літа 2022 року відвідали Київ, щоб переконати В. Зеленського в необхідності досягнення компромісу з путіним. Але В. Зеленський їм відмовив.

Який мир між Україною і росією вважає прийнятним Китай? Звісно, що його глобальною метою є підрив глобального домінування США й витіснення Сполучених Штатів з азійського і європейського регіонів, оскільки зовнішньополітична доктрина КНР передбачає перетворення американоцентричного світу на китаєцентричний. Стратегічні інтереси росії та Китаю тут збігаються в контексті антизахідної спрямованості. Це дає підстави вважати росію союзницею Китаю у формуванні антизахідного блоку. Тому і Китай, і росія розглядають встановлення миру чи перемир'я з Україною як засіб послаблення Заходу. Китай зацікавлений у перемозі

росії над Україною, тож мирний план Китаю щодо України спрямований передусім проти американського домінування у світі.

Логіка мирного плану Китаю, запропонованого Україні та росії, полягає в тому, щоб, з одного боку, заручитися підтримкою міжнародного співтовариства шляхом додавання до тексту плану деяких положень Формули миру В. Зеленського, як-от: повага до суверенітету всіх країн, захист цивільних і військовополонених, гарантування безпеки атомних станцій, сприяння повоєнному відновленню, експорту зерна, зниженню стратегічних ризиків, пов'язаних із застосуванням ядерної зброї [8]. Але з іншого боку, в китайському плані чітко простежуються інтереси росії, спрямовані на досягнення її переваги в цій війні. Це такі пункти, як відмова від посилення або поширення військових блоків, під чим розуміють розширення НАТО, – проти цього також виступає росія.

Не менш важливим пунктом китайського мирного плану є припинення бойових дій на території України без будь-яких умов. Водночас жодного слова немає про виведення російських військ із території України, що можна вважати замороженням конфлікту, але не завершенням війни. Тож ключові цілі мирного плану Китаю полягають у тому, щоб, по-перше, перехопити ініціативу в США у миротворчому процесі, показавши, що саме Китай чинить домінуючий вплив на глобальну безпеку; по-друге, упередити український контрнаступ і не допустити поразки росії; по-третє, залучити Європу на свій бік у миротворчому процесі та відірвати її від США.

Позиція третіх країн переважно узгоджується з китайським мирним планом, що значно ускладнює підтримку Формули миру В. Зеленського в міжнародному середовищі та її імплементацію. Під час Мюнхенської конференції з безпеки 2023 року Прем'єр-міністерка Намібії Саара Куугонгелва переконувала учасників у тому, що вона однаково любить росію та Україну і не може підтримувати одну з них, тож найкращим виходом із кризи було б, якби Захід просто перестав постачати зброю, а зекономлені гроші пустив на розвиток України та Африки [9]. Президент Республіки Сьєрра-Леоне Джуліус Маада Біо створив спеціальну групу-посередника, яка відвідала Київ і Москву з миротворчою місією. До її складу увійшли представники Замбії, Сенегалу, Єгипту, Республіки Конго, Уганди та Південно-Африканської Республіки. Як заявив Джуліус Маада Біо: «Ми намагаємося знову з надією, що зможемо схилити президента Путіна або обидві сторони до справжнього припинення війни» [10]. Отже, питання миру між росією і Україною вони бачать крізь призму власних інтересів, пов'язаних із розв'язанням економічних і продовольчих проблем, не розрізняючи, хто агресор, а хто жертва агресії.

Прихильники такого егоїстичного підходу – експлуатування ідей миру – є і в Латинській Америці. Зокрема, Президент Бразилії Луїс Інасіу Лула да

Сілва вирішив поспекулювати на Україні, заявивши, що не хоче обирати сторону російсько-української війни, а прагне залишатися на «боці миру» й бути посередником у мирних переговорах між Україною та РФ [11].

Не випадково, що миротворча позиція країн Африки та Латинської Америки, зорієнтована на озвучення положень мирного плану Китаю, знайшла засудження з боку Заходу, а не тільки з боку України. Глава дипломатії ЄС Жозеп Боррель заявив, що пропозиції Китаю щодо припинення російської війни в Україні не є мирним планом і ставлять на один щабель агресора та його жертву. Президент США Джо Байден відкинув китайський мирний план, зауваживши, що його реалізація буде корисна лише росії.

Що стосується позиції росії, то в її МЗС озвучили шість умов для припинення військової агресії проти України і згоди на мирні переговори. Головна вимога серед них: Україна має припинити «бойові дії». Інші вимоги такі: Україна має відмовитися від спротиву, від постачань західної зброї, від вступу до НАТО та Євросоюзу; визнати «нові територіальні реалії»; надати російській мові статус державної та «дотримуватися свободи віросповідання» [12].

Саме тому чи не найважливішим пунктом другої частини Формули миру В. Зеленського є безумовне й повне виведення російських військ із території України, без чого неможливе припинення бойових дій, відновлення територіальної цілісності України й досягнення миру. Водночас постає питання: якого миру потрібно досягти? За визначенням, мир має бути стабільний, тривалий і справедливий. Якщо ж він несправедливий, то не буде ні тривалим, ні стабільним.

У Формулі миру на справедливості наголошено окремим пунктом. Проте під справедливістю тут розуміють насамперед покарання за військові злочини проти України шляхом застосування міжнародних механізмів, зокрема створення спеціального трибуналу та відшкодування всіх збитків, завданих війною. Однак справедливий мир має значно ширшу конотацію. Очевидно, що визначення справедливого миру ґрунтується насамперед на його моральній оцінці в категоріях добра, зла, справедливості, несправедливості, кривди. Така оцінка справедливого миру заснована на непорушності прав людини та її культурних цінностей. На цій підставі мир, встановлений на демократичних принципах і спрямований на їх захист, вважають «справедливим». Принаймні таке тлумачення є одним із постулатів неоліберальної теорії «демократичного миру». Позаяк мир є зворотом війни, то побутує переконання, що справедливого миру можна досягнути тільки внаслідок ведення справедливої війни. Згідно з таким підходом, війни вважають справедливими, коли їх метою є досягнення миру, а не його порушення. До таких належать визвольні війни або ж ті, які спрямовані на допомогу жертві агресії.

Сучасна російсько-українська війна для української нації є **справедливою**, оскільки вона оборонна, спрямована на захист України від російської окупації, на збереження української нації і досягнення миру. Українці воюють на своїй території, тому їх не можна вважати загарбниками. Натомість **росія веде проти України загарбницьку, агресивну, а тому – несправедливу війну**. До критеріїв визначення справедливості війни з точки зору міжнародного права належить також рівень дотримання стороною міжнародного права та рівень дотримання правил (звичаїв) ведення війни.

Відповідно до цих критеріїв, справедливими вважають: війни, метою яких є захист державного суверенітету і територіальної цілісності країни; війни з метою оборони від зовнішньої агресії; війни як крайній засіб захисту; війни, в яких страждання виправдовують цілі війни. Що стосується критерію дотримання звичаїв війни, то справедливими вважають війни, в яких сторони дотримуються Женевських конвенцій про захист жертв війни та Гаагських конвенцій і декларацій, у яких ідеться про мирне розв'язання міжнародних суперечок, пропорційне застосування насилля щодо противника, про заборону й обмеження в застосуванні конкретних видів озброєнь, необхідність оголошувати війну перед її початком тощо.

На відповідних критеріях має бути побудований і справедливий мир, а будь-яке порушення цих критеріїв зробить його нетривалим і нестабільним. Саме на цьому наголошував Держсекретар США Ентоні Блінкен, коли під час Мюнхенської безпекової конференції в лютому 2023 року заявив про необхідність досягти справедливого і тривалого миру для України, за якого Київ не примушуватимуть поступатися територіями російській федерації. Серед принципів такого миру Блінкен назвав територіальну цілісність, репарації з боку РФ та відповідальність за воєнні злочини. «Припинення вогню, яке просто заморозить існуючі лінії на місці – і дозволить Путіну закріпити контроль над територією, яку він захопив, відпочити, переозброїтися і знову атакувати – не є справедливим і тривалим миром... Це легітимізує захоплення території Росією. Це винагородило б агресора і покарало б жертву», — сказав Блінкен [13].

Росія ж веде проти України несправедливу війну за всіма зазначеними критеріями. Тому вона не заслуговує на справедливий мир. А втім, такий підхід тягне за собою щонайменше дві проблеми: по-перше, це ускладнить процес завершення війни, а по-друге, може призвести до відновлення та ескалації війни, про що йдеться і в прикінцевих пунктах Формули миру В. Зеленського.

Крапку в російсько-українській війні має поставити її фіксація у формі мирного договору. Про це зазначено в останньому, десятому, пункті Формули миру: «Коли всі антивоєнні кроки будуть реалізовані, коли безпека й справедливість почнуть відновлюватися, сторонами має бути підписаний документ про фіксацію закінчення війни» [14].

Водночас не вказано, у якому форматі цей документ має бути підписаний і хто його буде підписувати. Якщо йдеться про двосторонній характер цього документа, то очевидно, що він має бути підписаний між сторонами, які воюють – Україною та росією, – а також ратифікований парламентами двох країн. Але тут постає питання: чи підпише такий договір росія, яка, по-перше, не визнає факту війни з Україною; по-друге, не дотримується міжнародних договорів, коли вони не підкріплені силою; по-третє, не підписує або піддає сумніву зміст цих договорів, якщо вони складені не на її умовах. Приклад мирного договору з Японією чи договору про дружбу, партнерство і співробітництво з Україною – яскраве тому свідчення. Очевидно, що в такому разі угода про мир мусить мати ще й гарантів, які візьмуть на себе відповідні зобов'язання щодо дотримання її умов.

Іншим рішенням для проблеми фіксації закінчення російсько-української війни може бути підписання міжнародного колективного договору між росією з одного боку та Україною і провідними країнами Заходу, які надавали найбільшу допомогу Україні в цій війні (тобто антипутінською коаліцією), – з іншого. Серед таких підписантів з боку Заходу можуть бути: США, Німеччина, Велика Британія, Франція та Польща. Така угода має враховувати інтереси регіональної безпеки і буде означати не тільки фіксацію закінчення російсько-української війни, а й завершення ескалації конфронтації між росією та Заходом у формі гібридної війни.

Можливий і такий сценарій, коли Захід змусить Україну зголоситися на вимоги росії і піти на територіальні поступки, посилаючись на патову ситуацію на фронті. Україна буде змушена припинити бойові дії внаслідок перекриття постачання озброєнь від західних партнерів. Такі пропозиції вже звучали від різних претендентів на миротворчість і посередництво. Але такий мир не буде справедливим і тим паче не буде тривалим. Звісно, що Україна не погодиться на таку ціну. На інші пропозиції не дасть згоди росія. Тож єдиним прийнятним варіантом підписання такого колективного договору є повна перемога України в цій війні і капітуляція рф.

Проте, позаяк Формула миру В. Зеленського передбачає відновлення світового порядку і міжнародної стабільності, щоб запобігти початку Третьої світової війни, то це має бути міжнародний багатосторонній договір між двома коаліціями, що активно формуються, а саме: західною та антизахідною коаліцією, до якої належать росія, Китай, Іран та деякі країни БРІКС. Такий договір має бути не тільки підписаний і ратифікований поміж його учасників, а й схвалений відповідним рішенням ООН – тоді фіксація закінчення російсько-української війни стане частиною багатосторонньої міжнародної угоди з глобальної безпеки. Це необхідно зробити, тому що, по-перше, в російсько-українській війні росія має регіональні та глобальні інтереси, пов'язані зі зміною чинного світового порядку на

умовах РФ і Китаю; по-друге, в цій війні вже задіяні геополітичні гравці, які претендують на встановлення глобального домінування або його збереження у формі однополярного світу.

Імплементация Формули миру сама собою передбачає наявність такого багатостороннього договору, до якого можуть приєднатися різні країни. Як зазначив В. Зеленський: «Подібно до цього (зернової угоди. – Авт.) може спрацювати виконання кожного з озвучених пунктів, де сторонами можуть бути різні держави, які готові взяти на себе лідерство в тому чи іншому рішенні. [...] Я окреслив напрямки, за якими кожен із вас може обрати для себе, як стати співтворцем миру. Будь ласка, оберіть свій напрямок для лідерства – і разом ми точно реалізуємо формулу миру» [15].

Відкритість до приєднання стала однією з головних умов імплементации Формули миру та її підтримки в міжнародному співтоваристві. Саме за цим напрямком МЗС України та Президент В. Зеленський розгорнули активну дипломатичну роботу. Одними з перших підтвердили підтримку Формули миру у своїй спільній декларації президенти Литви та Польщі. В авангарді підтримки також виступили країни G7 – Німеччина, Франція, Велика Британія, Італія, Японія і Канада. На спільному саміті 3 лютого 2023 року Формулу миру офіційно підтримав Євросоюз. Велика Британія зафіксувала свою позицію у спільній з Україною декларації, підписаній під час візиту В. Зеленського до Лондона [16]. Формулу миру також підтримали Туреччина, Індія, Словаччина та Фінляндія. Парламент Австрії 31 січня ухвалив постанову із закликом до уряду виступати за виведення російських військ з України та підтримувати всі ініціативи для досягнення справедливого миру.

Особливу міжнародну активність в просуванні Формули миру розвинув сам Володимир Зеленський, порушуючи це питання під час своїх закордонних візитів та на зустрічах із лідерами іноземних країн. Тільки за перші тижні липня 2023 року він обговорив просування Формули миру зі Вселенським патріархом Варфоломієм, президентами ПАР, Болгарії, Туреччини, запросив членів Організації американських держав долучитись до імплементации формули.

Особливого значення українська дипломатія надала підтримці Формули миру у ухваленій 23 лютого 2023 року резолюції Генеральної асамблеї ООН. Позитив цього документа полягає в тому, що він «підтверджує свою вимогу до РФ негайно, повністю і беззастережно вивести всі свої збройні сили з території України в межах міжнародно визнаних кордонів і закликає до припинення бойових дій» та вказує, що такі дії Росії є «агресією». А втім, текст інших пунктів резолюції доволі розмитий і повторює загальні положення Статуту ООН без вказівки на того, кому вони адресовані. Тож, як зазначають оглядачі, говорити, що ця резолюція втілює «10 кроків до миру», абсолютно некоректно [17].

Проте з деградацією цієї міжнародної організації не варто очікувати чогось більшого. Саме тому керівництво України ухвалило рішення зібрати глобальніший саміт для підтримки Формули миру – Саміт миру. Підготовка до такого саміту активно триває. Як зазначив голова Офісу Президента Андрій Єрмак, зустрічі з представниками країн-учасниць майбутнього саміту відбуваються регулярно, і під час кожної зустрічі додаються нові учасники – «п'ять-шість» країн [17].

Та все ж таки наріжним каменем серед перелічених пунктів Формули миру є «недопущення ескалації», унеможливлення повторення широко-масштабної агресії з боку росії. Тому Україна потребує і вимагає надійних гарантій безпеки.

Формула миру як тимчасова гарантія безпеки для України чи заміник членства в НАТО

Для України, як і 32 роки тому, нерозв'язаною лишилася фундаментальна проблема – отримання гарантій безпеки. Позаяк за всі ці десятиліття Україна так і не спромоглася стати членом НАТО, то якою тоді може бути альтернатива, що б надавала такі гарантії, і чи реальне для України членство в Північноатлантичному альянсі взагалі? Цей пункт Формули миру був викладений в Київському безпековому договорі, який представив Офіс Президента у вересні 2022 року в співпраці з колишнім генсеком НАТО Андерсом Фогом Расмуссеном як рекомендації.

У цьому документі обґрунтовано неможливість гарантувати безпеку України за принципом колективної оборони шляхом приєднання до НАТО в короткотерміновій і, можливо, в далекосяжній перспективі. Тому постає ключове питання: як гарантувати безпеку й оборону України поза межами членства в НАТО? Альтернативним варіантом системі колективної оборони НАТО обрано самооборону України. Інші партнери, що приєднуються до цього договору, мають допомогти Україні побудувати ефективну систему індивідуальної оборони, тобто допомогти мобілізувати всі відповідні політичні, фінансові, військові та дипломатичні ресурси. «Ці гарантії мають забезпечити можливість самооборони України як для стримування збройного нападу чи акту агресії (deterrence by denial – «стримування шляхом заборони»), так і – у разі нападу – для захисту суверенітету, територіальної цілісності та безпеки України (deterrence by punishment – «стримування покаранням»)» [18].

Цей договір має базуватися на низці основоположних принципів. По-перше, його положення мають бути підкріплені юридично зв'язувальними зобов'язаннями групи міжнародних партнерів щодо мобілізації необхідних військових і невійськових ресурсів. По-друге, головним пріоритетом у реалізації такої допомоги і забезпечення самооборони України обрано ЄС, а не НАТО: Україна

орієнтуватиметься не на статтю 5 Вашингтонського договору НАТО, а на статтю 42.7 Договору про Європейський Союз. По-третє, гарантії не мають змушувати Україну обмежувати чисельність і потужність своїх збройних сил. Вони також не мають бути елементом обміну на певний статус, як-от нейтралітет, чи накладати на Україну інші зобов'язання або обмеження [18].

Також у цьому документі викладено вимоги до гарантій безпеки України, а саме: достатні ресурси для утримання розлогих збройних сил, здатних протистояти збройним силам та іншим воєнізованим збройним формуванням РФ; стабільні інвестиції в оборонно-промислову базу України, масштабне передавання зброї та розвідувальна підтримка від союзників, інтенсивні тренувальні місії та навчання спільно з ЄС і НАТО. Гарантії безпеки мають бути чітко сформульовані, ствердні, обов'язкові для виконання на основі двосторонніх угод, але об'єднані в межах спільного документа про стратегічне партнерство – Київського безпекового договору. В основній групі країн-союзників України можуть бути США, Велика Британія, Канада, Польща, Італія, Німеччина, Франція, Австралія, Туреччина, а також країни Північної Європи та Балтії, Центральної та Східної Європи.

Отже, виходячи із зазначених рекомендацій, у Договорі передбачено два рівні міжнародних партнерів: головна група, яка має надавати військову допомогу, та ширша група, яка мусить забезпечувати набір гарантій невійськового характеру, заснованих на санкціях. Такий пакет санкцій буде автоматично повторно застосовувано в разі нової російської агресії. До такої ширшої групи можуть приєднатися Японія та Південна Корея. Окрім цього, пакет гарантій для України може бути доповнений додатковими угодами, що стосуються конкретних питань і не охоплені цим документом – як-от угоди між країнами-виробниками озброєнь.

Пакет гарантій може передбачати також угоди щодо регіональної безпеки. Такі угоди продемонструють єдність міжнародної спільноти з Україною. Тобто фактично йдеться про формування нової архітектури регіональної безпеки, яка має скластися за результатами російсько-української війни. Проте відразу постає питання: як такі гарантії мають вписуватися в цю архітектуру? Адже не всі країни погодяться на ці умови. І як така модель може вписуватись у систему колективної оборони НАТО? Чи навпаки, яке місце буде відведено НАТО в цій архітектурі?

Вільнюський саміт НАТО як тест для Формули миру, НАТО і гарантій безпеки України

З наближенням Вільнюського саміту перед НАТО та Україною дуже гостро постало питання визначення місця України в системі регіональної безпеки, системі колективної оборони Альянсу, надання Україні певних гарантій її безпеки поза межами цих систем. Безумовно, що НАТО, не

маючи реального бажання приєднувати до себе Україну, не могла залишити ці питання без відповіді, тому в Альянсі почали розглядати схожі прецеденти в історії міжнародних відносин. НАТО зіткнулася з дилемою відповідальності: як надати гарантії безпеки без гарантій колективної оборони для України? Президент США Джо Байден, пославшись на те, що Україна буцімто не готова до членства в НАТО, запропонував для України ізраїльську модель. Інші пропонували корейську модель. Загалом із цілої низки пропозицій можна виокремити три основні моделі: ізраїльську, корейську та концепцію контрольованої допомоги як реакції на загрози.

Корейська модель

Підставою для запровадження такої моделі є сподівання, що Україні не вдасться досягти переконливої перемоги в російсько-українській війні й вона буде змушена погодитись на дипломатичні переговори з росією і мир, поступившись своїми територіями – аналогічно до результатів корейської війни. Але на відміну від корейського кейсу, США не мають наміру розміщувати на території України свою армію і зв'язувати себе воєнним союзом та зобов'язаннями про спільну оборону.

Ізраїльська модель

Відповідно до цієї моделі країни-члени надають Україні військово-технічну допомогу, ймовірно, діляться певним обсягом розвідувальної інформації, а також проводять тренування. Така модель не передбачає юридичних зобов'язань перед Україною та залишає союзникам великий простір для маневру в разі загрози для України. Частково такий план є інституалізацією поточної допомоги. Проте в разі зменшення інтенсивності російсько-української війни зменшиться й обсяг допомоги. Принциповим недоліком т. зв. ізраїльської моделі для України є те, що Україна не має ядерної зброї. В українських реаліях збільшення конвенційних спроможностей не стануть гарантією ненападу з боку росії. Водночас факт перебування України в сірій зоні європейської безпеки призведе до подальшої деградації економіки країни, її демографічного потенціалу і зрештою тільки заохотить рф до реваншу. У разі нового протистояння рф буде підготовленішою, а країни Європи заплатять удвічі більше, адже залишити сірі зони в Європі після завершення російсько-української війни значить відкласти нову війну для майбутніх поколінь.

Пошук підстав для відмови Україні в членстві і заміни його на певну альтернативу був зумовлений неспроможністю НАТО реагувати на воєнні загрози власній безпеці з боку росії. Ця неспроможність вперше стала очевидною на Бухарестському саміті НАТО в 2008 році, коли

Україні та Грузії відмовили в наданні Плану дій щодо членства (ПДЧ). Тоді перспективу членства було замінено на голу фразу «Україна буде членом НАТО» без будь-якої дорожньої карти. Замість неї Україна отримала Річну національну програму співробітництва (РНП), яка НАТО ні до чого не зобов'язувала. А росія отримала фактичне право ветувати розширення Альянсу на Схід, яке кремль розцінив як карт-бланш для початку агресії проти Грузії та України з мовчазної згоди НАТО. Воєнний ультиматум, що його висунув путін до НАТО 17 грудня 2021 року, передбачав легітимізацію права росії контролювати розширення Альянсу. НАТО не сприйняла цей ультиматум, натомість поставивши Україну «сакральною жертвою» для росії. У відповідь путін упевнено розпочав широкомасштабну війну проти України.

Чим тепер Вільнюський саміт НАТО відрізняється від Бухарестського саміту 2008 року? Мало чим. Більше подібностей, ніж відмінностей. Нам так і не надали ПДЧ, проте цинічно просторікують про черговий крок в наближенні України до НАТО. Замість ПДЧ нам знову запропонували ту ж саму РНП, назвавши її тепер «просунутою». Запевнили, що Україна буде в НАТО, але без конкретних дат та умов. Щоправда з натяком на те, що про Україну йтиметься на наступному Вашингтонському саміті 2024 року. За словами генсека НАТО, Україна має перемогти росію, а тоді вже думати про членство в НАТО. Якщо Україна переможе росію, то очевидно, що тоді НАТО буде необхідно приєднуватися до України, позаяк саме Україна обороняє східний фланг Альянсу за нього.

Відвертий страх Альянсу перед росією дає кремлю змогу розв'язувати конвенційну війну і погрожувати ядерною зброєю, не боячись дій у відповідь. Вільнюський саміт довів неспроможність НАТО адекватно відповідати на загрози й став черговою дипломатичною перемогою путіна. Відтак він розпочне війну вже проти самих країн – членів НАТО, що розташовані на його східному фланзі, як це сталося після Бухарестського саміту НАТО 2008 року – спершу проти Грузії, а потім і проти України. Із цього приводу В. Зеленський заявив: «Це не наш був вибір не бути в НАТО. Це був вибір НАТО і страхи деяких держав, що буде, якщо Україну приймати в НАТО, як відреагує росія. Це не дуже чесно, що нікого раніше не цікавило, як відреагує людина в Україні, але всіх цікавило, як відреагує росія. Я вважаю, що це несправедливо і нечесно» [19].

Тож не дивно, що результатом такої деградації НАТО стало Комюніке Вільнюського саміту 2023 року, з 90 пунктів якого Україні відведено лише кілька. Також згадано про російське вторгнення та супутні події, застереження Китаю від співпраці з росією та Ірану – від підтримки агресора, а тоді знову про неоднозначні дії Китаю. В 11-му пункті висловлено підтримку Україні, але не окреслено конкретних термінів і

умов її прийняття до Альянсу. Тільки зазначено, що Україна отримає запрошення до вступу, коли «члени Альянсу погодяться й умови будуть виконані». У декларації Бухарестського саміту НАТО це формулювання звучало оптимістичніше: «Україна буде в НАТО, коли вона цього побажає й буде відповідати вимогам членства». Щоправда, в Комюніке Вільнюського саміту ще згадали про Формулу миру В. Зеленського та висловили підтримку подальшому посиленню «політичної та практичної» допомоги Україні [20].

Концепція контрольованої допомоги як реакція на загрози

Водночас західний політикум не міг не надати вагоміших запевнень у підтримці України, адже неочікувано виявилось, що саме Україна, обороняючись від широкомасштабної російської воєнної агресії, захищає також і країни східного флангу НАТО. У цьому сенсі Україна, з одного боку, приваблива для НАТО як форпост, здатний узяти на себе місію оборони східного флангу, а з іншого боку, Альянс не готовий поширити на Україну свою систему колективної оборони гарантованою статтею 5 Вашингтонського договору. В цьому й полягає ключова дилема для НАТО, України і всієї архітектури європейської безпеки, яку зрештою визначають результати російсько-української війни.

Цю дилему взялася розв'язувати G7, яка під час Вільнюського саміту опублікувала Спільну декларацію про підтримку України, згідно з якою кожна з країн G7 має укласти з Україною двосторонню безпекову угоду, що передбачає: допомогу Україні із самозахисту й попередження нової агресії – постачання зброї, підтримку в розвитку ОПК, навчання, співпрацю у сферах розвідки й кібербезпеки, технічну й фінансову підтримку тощо; заходи на випадок нової агресії, як-от негайні консультації для того, щоб якнайшвидше забезпечити Україну всім необхідним; допомогу в притягненні країни-агресора росії до відповідальності – посилення санкційного тиску, заморожування активів, механізми репарацій і суд над винними в злочинах проти України та українців [21].

Декларація відкрита для підписання іншими країнами. Вона містить основні пункти Київського безпекового договору і є механізмом його реалізації. У контексті формування нової архітектури регіональної безпеки, в якій Україна потребуватиме міцних гарантій захищеності від зовнішньої агресії, текст Декларації є певним фрагментом концепції контрольованої допомоги в частині реакції на загрози. У ній запропоновано надати Україні широкий доступ до західної зброї після закінчення війни, щоб вона могла й далі захищати себе від подальших актів агресії з боку росії. Підписання такої угоди замість членства в Альянсі має підштовхнути Київ до перемовин із росією для завершення повномасштабної війни.

Висновок

Що ж до України, то в документах Вільнюського саміту НАТО йдеться лише про необхідність надання їй озброєння, щоб вона була здатна себе боронити. Таке стримування і стриманість НАТО щодо російсько-української війни очевидно зумовлені погрозами путіна реалізувати стратегію «ескалації для деескалації», якщо НАТО спробує вдатися до оборони свого східного флангу. Фактично російський президент у відповідь на «стратегію стримування», яку застосовує НАТО, і собі стримує Альянс від воєнних дій з оборони свого східного флангу шляхом ядерного залякування. У такий спосіб росія здобуває важіль, що дає їй змогу як іти на ризик конвенційного нападу, так і погрожувати застосуванням ядерної зброї, не побоюючись дій у відповідь [22]. Отже, перспективи НАТО, визначені на Вільнюському саміті, не передбачають долучення України до системи колективної оборони Альянсу.

Наразі формат взаємодії, коли Україна є форпостом НАТО на східному фланзі Альянсу, влаштовує США та ФРН. Держави G7 надають Україні допомогу – економічну підтримку та озброєння – і не мають ніяких юридичних зобов'язань перед Україною щодо її оборони. Тож Україна зменшує загрозу з боку росії для всіх європейських країн власними силами та життями українських військовослужбовців, водночас країни Північноатлантичного альянсу не застосовують власних збройних сил.

Тобто інституалізація допомоги G7 має задовільнити Україну і після завершення війни, але вона не може бути заміником НАТО, адже збільшення конвенційних спроможностей України не відверне повторного нападу рф. Україна наразі бореться за безпеку всієї Європи, і це не просто риторика. 2021 року росія висунула ультиматум не Україні, а НАТО. Україна не була членом Альянсу, і якщо на двосторонньому рівні рф справді хотіла захопити Україну та зруйнувати її державність, то на системному рівні агресію проти України кремль розглядав у контексті протистояння зі США та Європою. Якби агресія рф вдалася, весь людський потенціал України, що тепер належав би окупанту, був би мобілізований проти НАТО – так, як росія використала людський потенціал на окупованій території для застосування проти України. Після захоплення сусідньої держави росія вторглася б у країни Балтії, і ані сили США, ані сили інших союзників не встигли б захистити членів Альянсу.

Перемога України в цій війні відкриває перспективу побудови нової архітектури безпеки в Центрально-Східній Європі, яку визначатимуть країни-переможці – насамперед Україна, Польща та держави Рамштайну. Ядро цієї архітектури може складати регіональний комплекс безпеки, створений на базі потрійного союзу України, Польщі та Великої Британії. Також створюються всі необхідні умови для формування Балто-Чорноморського

союзу з країн Балтії, Польщі, України, Словаччини, Румунії, Чехії та Болгарії, який також може входити до регіонального безпекового комплексу. Головним призначенням такого комплексу має стати стримування агресивних намірів росії, оборона території його членів і встановлення стабільного та справедливого миру в цьому регіоні Європи.

1. Блінкен: США не бачили ознак того, що росія серйозно веде переговори з Україною // Mind. 29 березня 2022. URL: <https://mind.ua/news/20238751-blinken-ssha-ne-bachili-oznak-togo-shcho-rosiya-serjozno-vede-per-egovori-z-ukrayinoju>
2. Подоляк в інтерв'ю про мирні умови: «Нас цікавить тільки активний захист і союзники, які готові стояти поруч під час війни» // ТСН. 17 березня 2022. URL: <https://tsn.ua/ato/podolyak-v-interv-yu-pro-mirni-umovi-nas-cikavit-tilki-aktivniy-zahist-i-soyuzniki-yaki-gotovi-stoyati-poruch-pid-chas-vijni-2011927.html>
3. Подоляк рассказал, что украинская делегация предлагает Кремлю по статусу Крыма // Крым.Реалии. 29 марта 2022. URL: <https://ru.krymr.com/a/news-podolyak-kyiv-kreml-krym/31776085.html>
4. Київ відійшов від стамбульських домовленостей, – Путін про переговори з Україною (відео) // Фокус. 12 квітня 2022. URL: <https://focus.ua/uk/politics/512122-kyiv-otoshel-ot-stambulskih-dogovorennostey-putin-o-per-egovorah-s-ukrainoju-video>
5. Українська «формула миру»: про що йдеться // DW. 23 лютого 2023. URL: <https://www.dw.com/uk/ukrainska-formula-miru-pro-so-jdetsa/a-64799405>
6. Charap, S. and Priebe, M. (2023) *Avoiding a Long War. U.S. Policy and the Trajectory of the Russia-Ukraine Conflict*. Available at: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA2510-1.html>
7. НАТО несе відповідальність, щоб вторгнення рф не вийшло за межі України – Столтенберг // Укрінформ. 9 березня 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3424995-nato-nese-vidpovidalnist-sob-vtorgnenna-rf-ne-vijslo-za-mezi-ukraini-stoltenberg.html>
8. Богданьок О. Китай оприлюднив свій «мирний план» щодо війни росії проти України // Суспільне. 24 лютого 2023. URL: <https://suspline.media/395696-kitaj-opriludniv-svij-mirnij-plan-sodo-vijni-v-ukraini-so-do-nogo-uvijslo/>
9. Сидоренко С. Мюнхен поза зоною комфорту: що змінюють для України «мирний план» Китаю та підтримка США // Європейська правда. 20 лютого 2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/02/20/7156541/>
10. Війну в Україні спробує призупинити африканська переговорна місія – президент Сьєрра-Леоне // Укрінформ. 11 червня 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3721192-vijnu-v-ukraini-sprobue-priviniti-afrikanska-peregovorna-misia-prezident-serraleone.html>
11. Президент Бразилії хоче бути посередником у «мирних переговорах» між Україною та рф // Hromadske. 10 травня 2023. URL: <https://hromadske.radio/news/2023/05/10/prezydent-brazyluii-khoche-buty-poserednykom-u-myrnykh-perehovorakh-mizh-ukrainoju-ta-rf>
12. В МЗС рф озвучили 6 умов завершення війни. Головна – Україна має скласти зброю // Цензор.НЕТ. 27 травня 2023. URL: https://censor.net/ua/news/3421093/v_mzs_rf_ozvuchyly_6_umov_zavershennya_vijiny_golovna_ukrayina_maye_sklasty_zbroju
13. Блінкен озвучив основні принципи тривалого миру в Україні // Hromadske. 2 червня 2023. URL: <https://hromadske.radio/news/2023/06/02/blinken-ozvuchyv-osnovni-pryntsypy-tryvaloho-muru-v-ukraini>
14. «Формула миру» Зеленського: 10 кроків до завершення війни РФ, представлені на саміті G20 // Європейська правда. 15 листопада 2022. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/11/15/7150645/>
15. Формула миру: які країни підтримали план Зеленського // Слово і діло. 15 лютого 2023. URL: https://www.slovoidilo.ua/2023/02/15/infografika/polityka/formula-muru-yaki-krayiny-pidtrymaly-plan-zelenskoho#google_vignette
16. Китайська гра у мир: що означають для України рішення в річницю великої війни // Європейська правда. 24 лютого 2023. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/02/24/7156905/>
17. На кожній зустрічі з підготовки до Саміту миру додаються по п'ять-шість країн – Єрмак // Укрінформ. 7 липня 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3735909-na-kozhnij-zustrici-z-pidgotvki-do-samitu-miru-dodautsa-po-patsist-krain-ermak.html>
18. Київський безпековий договір. Міжнародні гарантії безпеки для України: рекомендації // Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/15/93/cf0b512b41823b01f15fa24a1325edf4_1663050954.pdf

19. *Крамар. О.* Зеленський: Настав інший етап війни, у якому ми збираємося забрати ініціативу // Hromadske. 29 квітня 2023. URL: <https://hromadske.ua/posts/zelenskij-nastav-inshij-etap-vijni-u-yakomu-mi-zbirayemos-zabrati-iniciativu>
20. North Atlantic Treaty Organization (2023) *Vilnius Summit Communiqué*. Available at: https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_217320.htm
21. Лідери G7 офіційно оголосили про пакет гарантій безпеки для України // НВ. 12 липня 2023. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/lidery-g7-oficialno-obyavili-o-pakete-garantiy-bezopasnosti-dlya-ukrainy-50338501.html>
22. *Шевченко О.* Меч, щит та їжак. Чим досвід протистояння із СРСР корисний для нової стратегічної концепції НАТО // Фокус. 1 вересня 2022. URL: <https://focus.ua/uk/voennyje-novosti/527454-chem-opyt-protivostoyaniya-s-sssr-polezen-dlya-novoj-strategicheskoy-koncepcii-nato>

Hryhorii PEREPELYTSIA,
Doctor of Political Science, Full Professor,
Department of International Relations and Foreign Policy
of the Scientific and Educational Institute of International Relations
of the Taras Shevchenko Kyiv National University,
Director of the Foreign Policy Research Institute

THE PEACE FORMULA OF VOLODYMYR ZELENSKY BEFORE AND AFTER THE VILNIUS NATO SUMMIT

Abstract. The Peace Formula put forward by Volodymyr Zelenskyy at the G20 Summit was a response to the challenges caused by the russian-Ukrainian war and the destruction of the existing world order that followed it. Undoubtedly, the Formula stirred great resonance both among diplomatic circles and the entire international environment since the old system of regional and global security was destroyed, and the global world now faced the problem of finding the contours of a new architecture of international security. Therefore, the Formula represented an attempt to simultaneously solve a whole set of different-scale and multi-directional strategic tasks: urgent and long-term, regional and global, etc. The level of priority of those tasks depends not just on the course and outcome of russian-Ukrainian war but also on the challenges and threats that subsequently emerged at the global level of international security.

The article describes the conditions and factors that preceded the emergence of the Peace Formula, as well as the process of filling the sessions and content of the document. The author emphasises the Formula's significance for potential negotiations with russia to end the war and analyses the positions of key geopolitical actors regarding the implementation of the Peace Formula and its role in formulating security guarantees for Ukraine. Other aspects covered in the study include the influence of the decisions of the Vilnius NATO Summit on the fulfilment of the items of the Peace Formula, the prospects of security guarantees for Ukraine, and the ultimate formation of a new regional security architecture.

Key words: Peace Formula, security guarantees, NATO, regional security.